Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Bitlis Eren University Social Science Journal
BEU SBD
ISSN: 2147-5962- e-ISSN: 2147-5598
https://dergipark.org.tr/tr/pub/bitlissos

Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2025, 14(2), 246-261.
Bitlis Eren University Social Science Journal, 2025, 14(2), 246-261.
Araştırma Makalesi / Research Article
https://doi.org/10.47130/bitlissos.1784960

Kırsal Bölgelerde Taziyelerin Toplumsal Bütünleşme Üzerindeki Etkileri: Iğdır Örneği*

The Effects of Condolences on Social Integration in Rural Areas: The Case of Iğdır Province *

Erol Akyıldırım [1]

Öz

Bu çalışma, Iğdır İlinde gerçekleştirilen saha araştırmasına dayalı olarak taziye ritüellerinin kırsal bölgelerde toplumsal bütünleşme üzerindeki bütünleştirici etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemi ile yapılan çalışmada, 12 katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile yüz yüze ses kaydı alınarak derinlemesine görüşme yapılmıştır. Katılımcıların aktarımlarına göre taziyeler, özellikle aile, akraba ve kabile/aşiret ilişkilerinde önemli bir sosyal uzlaşı ve barış zemini oluşturmaktadır. Taziyelerin hem küçük ölçekte aileler arasında hem de geniş çapta toplumun üyeleri arasında uzlaştırıcı bir etkiye yol açtığı görülmüştür. Araştırma bulguları, taziyelerin kardeşler arasındaki kırgınlıkları büyük ölçüde azalttığını, akraba ve aşiret ilişkilerinin onarmasına vesile olurken kimi zaman yalnızca geçici bir yakınlaşma sağladığını göstermektedir. Katılımcılar, ilgili ailede gerçekleşen ölümün birleştirici niteliğine ve toplum baskısının küskün tarafları barışmaya yönlendirmesine sıkça vurgu yapmıştır. Ayrıca, toplumdaki bireyler ya da topluluklar arasındaki derin husumetler (kan davası, namus meseleleri vb.) söz konusu olduğunda, taziyelerin barıştırıcı rolünün sınırlı kaldığı ortaya çıkmıştır. Taziyelerin bütünleştirici işlevinin yanında olumsuz yönleri olarak uzun sürmesi, taziye sahiplerine ağır maddi yük getiren yemek ikramları ve psikolojik yıpranma öne çıkmaktadır. Katılımcılar, yemek verme geleneğinin kaldırılması gerektiğini sıklıkla dile getirmiştir. Fakat genel olarak taziyelerin toplumsal dayanışmayı güçlendiren, dini ritüeller aracılığıyla manevi bir atmosfer oluşturan ve kuşaklar arası iletişimi destekleyen yönleri de vurgulanmıştır. Sonuç olarak, taziyeler sosyal bütünleşmeye katkı sağlayan çok boyutlu işlev taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aşiret, Kırsal Bölge, Taziye, Toplumsal Dayanışma.

Abstract

This study aims to examine the integrative effects of condolence rituals on social cohesion in rural areas, based on field research conducted in the province of Iğdır. Employing a qualitative research design, in-depth interviews were carried out with 12 participants through semi-structured interview questions, and data were collected via face-to-face audio-recorded sessions. According to the participants' accounts, condolence practices constitute an important ground for social reconciliation and peace, particularly within family, kinship, and tribal/clan relationships. It was observed that condolence rituals exert a conciliatory effect both at the micro level among families and at the macro level among members of the wider community. The findings indicate that condolence practices significantly reduce tensions and resentments among siblings and, in many cases, contribute to the restoration of kinship and tribal relations, although in some instances this reconciliation remains temporary. Participants frequently emphasized the unifying nature of death within the affected family and the role of social pressure in encouraging estranged parties to reconcile. However, in cases involving deep-rooted conflicts such as blood feuds or honor-related disputes, the conciliatory function of condolence rituals was found to be limited. In addition to their integrative function, participants highlighted several negative aspects of condolence practices, including their prolonged duration, the heavy financial burden imposed on bereaved families due to food offerings, and the resulting psychological exhaustion. Many participants expressed the view that the tradition of providing

* Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur. / In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed.

[1].Dr, Erol Akyıldırım, Iğdır Üniversitesi, Iğdır, Türkiye, e-posta: akyildirimerol@gmail.com, ORCID: https://orcid.org/0000-0003-2333-6044 (/Corresponding Author).

Geliş Tarihi/ Submitted Date: 16.09.2025.
Revize Tarihi/ Revised Date: 25.12.2025
Kabul Tarihi/Accepted Date: 25.12.2025.
Online Yayın Tarihi/Published Online Date: 31.12.2025.

Atıf-Citation (APA 7 Style): Akyıldırım, E. (2025). Kırsal Bölgelerde Taziyelerin Toplumsal Bütünleşme Üzerindeki Etkileri ve Olumsuz Yönleri: İğdir İli Örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *14*(2), 246-261.

Lisans - License: CC BY-NC 4.0

meals during condolence gatherings should be abolished. Nevertheless, condolence rituals were generally described as practices that strengthen social solidarity, create a spiritual atmosphere through religious rituals, and support intergenerational communication. Overall, the study concludes that condolence rituals perform a multidimensional function that significantly contributes to social cohesion

Keywords: Tribe, Rural Area, Condolence Rituals, Social Solidarity.

Giriş

Ortak paydaların ve ilgilerin paylaşılması, dayanışma terimi ile ifade edilebilir. Yardımlaşma ve dayanışma gücün kaynağı olarak görülmektedir. Topluluklar aynı amaca yöneldiğinde birlik oluşturmakta ve bu durum toplumda önemsenen bir harekettir (Marshall, 1999: 132-133). Bu hususta taziyelerin, ailede kayıp ve üzüntünün ötesinde, toplumların inanç sistemlerini, kültürel değerlerini ve sosyal bütünleşmelerini önemli düzeyde görünür kılan bir niteliği bulunmaktadır. Taziye sürecinde yapılan ritüellerin sadece dini bir gereklilik olmanın ötesinde toplumsal dayanışma, bütünleşme ve kültürel kimlik aktarımı gibi toplumun kaynaşmasında önemli düzeyde işlevi bulunmaktadır (Huntington & Metcalf, 1991). Taziye türü dini ritüellerin, kırsal bölgelerde toplumsal yapının korunmasında ve sosyal ilişkilerin yeniden düzenlenmesinde önemli bir işlevi bulunduğu ifade edilebilir.

Taziye, acının hafifletilmesi bağlamında yapılan bir davranış kalıbı olarak değerlendirilebilir (Çakır, 2023). Taziye ritüelleri, toplumsal yapının anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir ve toplumsal ilişkilerin canlı olarak yaşandığı mekânlar olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, sosyal yapıda meydana gelen değişimler taziye geleneğine de yansımıştır. Modernleşme süreciyle birlikte taziye uygulamalarında bazı çözülmeler yaşanmış ve geleneksel ritüellerde farklılıklar ortaya çıkmıştır. Taziye gelenekleri, acının paylaşıldığı, tesellinin sağlandığı, taziye sahibine destek olunduğu ve toplumsal bütünleşmeye katkıda bulunan önemli bir gerçekliktir. Dayanışma ve yardımlaşma işlevi, geleneksel toplumlarda özellikle daha yaygındır (Abuzar, 2010). Geleneksel olarak evde ya da çadırda süresi belirsiz şekilde gerçekleştirilen taziye uygulamalarının, kentleşme ve kentlileşme süreciyle birlikte üç günle sınırlandırılan bir yapıya dönüştüğü anlaşılmaktadır. Kent merkezlerinde gerçekleştirilen taziyeler ile kırsal bölgelerde sürdürülen geleneksel taziye pratikleri arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, geleneksel taziye dönemlerinde komşuların yemek getirmesi ve mezar kazma gibi yardımlaşma pratikleri görülürken, kentleşme sürecinde bu uygulamaların yerini daha çok bürokratik ve resmî ilişkiler almaktadır (Parin, Bilgili & Menak, 2012).

Taziye geleneğinin ifade edilen pozitif yönünün yanında; ekonomik ve psikolojik olarak birçok olumsuz boyutları da bulunmaktadır. Örneğin uzun süren taziye ziyaretleri ve buna bağlı yemek ikramları, taziye sahibini hem psikolojik ve hem de maddi açıdan baskı altında bırakmaktadır. Bu durumun süreklilik arz etmesi, toplumsal baskının yol açtığı bir ritüel olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak taziye geleneğinin toplumsal bütünleşmeye ve sosyal ilişkililerin yeniden üretilmesine, düzenlenmesine neden olduğu gibi sosyoekonomik bağlamda ağır yükler getirdiği de söylenebilir. Ayrıca taziyeler, insan ilişkilerini canlı tutan bir işlev görmektedir. Taziye gerçekleştiğinde, uzak-yakın tüm akrabaların bir araya geldiği görülmektedir. Bu bağlamda sosyal ilişkilerin yeniden üretimi açısından önem taşımaktadır. Akrabalık ilişkileri, taziye sahibine manevi destek sağlamaktadır. Taziye, hem kültürel değerlerin aktarılmasında hem de toplumsal birlik ve aidiyet duygusunun yeniden üretilmesinde kritik bir fonksiyon üstlenmektedir (Balık, 2019).

Toplumsal yaşamda ölüm, görünürde bireysel bir kayıp olmaktan çok toplulukların kültürel değerlerini, sosyal münasebetlerini ve dayanışma şeklini geliştiren önemli bir olgudur. Ölüm sonrası yapılan ritüeller, bireysel ve toplumsal kimliği pekiştiren sembolik pratikler olarak görülmektedir. Bu

kapsamda, ölüm sonrası gerçekleştirilen taziye ritüeli, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde olduğu gibi Iğdır özelinde de toplumsal bütünleşme ve ilişkilerin işlevsel boyutu açısından merkezi bir rol oynamaktadır.

Taziye geleneğinin sadece ölen şahısların akrabalarına başsağlığından ibaret olmadığı, bunun yanında toplumdaki kırgınlıkların onarılması, toplumsal barışın tesis edilmesi ve akrabalar arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi gibi önemli işlevler taşımaktadır. Bir bakıma taziyeler hem aile içinde hem de kabile ve aşiretler düzeyinde bir uzlaşı mekanizması işlevi görmektedir. Uzun zaman var olan küskünlüklerin ortadan kaldırılması gibi birçok fonksiyonu bulunmaktadır. Kültürün sürekliliği ve sosyal hafızayı diri tutan toplumsal kurum vasfının bulunduğu ifade edilebilir.

Bu çalışma, Iğdır ilinde gerçekleştirilen saha araştırmasına dayalı olarak taziye ritüellerinin kırsal bölgelerde toplumsal bütünleşme üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Iğdır ili, kırsal toplumsal ilişkilerin ve geleneksel ritüellerin hâlen canlı biçimde sürdürüldüğü bir alan sunması nedeniyle örneklem sahası olarak tercih edilmiştir. Ayrıca, Iğdır özelinde saha verilerine dayalı olarak kırsal bölgelerde taziyelerin toplumsal işlevlerini ele alan çalışmaların bulunmaması, araştırmanın özgün yönünü ortaya koymaktadır. Taziye ritüellerinin toplumsal bütünleşmeye katkıları ve olası olumsuz yönlerinin ortaya konulması, literatürdeki önemli bir boşluğu doldurması açısından önem taşımaktadır.

Çalışmanın etik izni, Iğdır Üniversitesi Bilimsel Yayın Etik Kurulu'nun 20.08.2028 tarih ve 2025/35 sayılı karar ile alınmıştır.

Sosyal uyum

Adaptasyon kavramı, 1630'larda ilk olarak integrus kelimesinden türetilmiştir. Bütünün parçalarını bir arada toplamak amacıyla 1802'de kullanılmış, çeşitli etnik unsurların bir arada bulunması ve yaşaması anlamında ise 1940'larda kullanılmaya başlanmıştır (* online Etymology Divtionary, 2025). Toplumsal değişimin yoğun yaşandığı dönemlerde, toplumsal bütünleşme ve dayanışma ortaya çıkmaktadır. Toplum bu dönemlerde birlik ve beraberliği sağlayacak kavram ve olgulara ihtiyaç duymaktadır (Ayhan, 2008). Bütünleşme daha çok farklılıkların olduğu toplumsal yapılarda ortaya çıkmaktadır. Bütünleşme, sosyal yapının farklı unsurlarını bir araya getiren bir süreçtir. Toplum üyeleri arasındaki bağların güçlendirilmesi, bu bağların korunması ve toplumsal grupların genel yapı ile ilişkilendirilmesi, sosyal uyumu ifade etmektedir (Bilgin, 1998: 63). Toplumsal uyum kavramı bireyin göç ettiği bölgede dil, din, kimlik ve çevrenin sahip olduğu kültürel düzen ile uyum sağlaması ve kaynaşması olarak tanımlanabilir (Balcı, 2022:116). Başka bir ifadeyle, bireyin kişiliği ve çevresi ile etkileşimi sonucu oluşan uyumdur (Avcı, 2006:39-63). Toplumsal bütünleşme, farklılıklar ve değişimlerin oluşması neticesinde ortaya çıkmaktadır. Toplumu meydana getiren küçük grupların birbirleri ile kaynaşmaları ve tanışmaları, toplumsal bütünleşmeyi doğurmaktadır. Kurtkan, toplumsal bütünleşmede grupların aynı mekânda bir araya gelmesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır (Kurtkan, 1976: 293-302). Bireyin toplum içinde kendisini nasıl anlamlandırdığı ve konumlandırdığı; buna bağlı olarak nesnelere, komşuluk ilişkilerine, kültüre, siyasete, etnik kökene ve sosyal tabakalaşmaya yönelik tutum ve eylemleri, aidiyet kavramı çerçevesinde açıklanabilir (Sözer, 2019:419-420).

Kuramsal Temeller

Bu araştırmada, kırın toplumsal yapısında taziye ritüellerinin pragmatist yönünü anlamak amacıyla yapısal-işlevselci ve yorumlayıcı yaklaşımlardan yararlanılmıştır. Bronislaw Malinowki, kültürel pratiklerin, olguların toplumsal ve bireysel ihtiyaçlara hizmet eden faydacı yönlerinin olduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda, taziye ritüelleri, yaşanan ölüm karşısında bireyin duygusal acısını onarmaya yönelik işlevsel bir dayanışma mekanizmasıdır. Malinowski'ye göre toplumsal pratikler ve ritüeller, belirsizlik ve kriz dönemlerinde toplumsal düzenin sürdürülmesinde önemli bir işlev üstlenir (Malinowsk, 1975). Benzer şekilde Talcott Parsons ve Robert K. Merton, toplumsal bütünlüğün

sağlanmasında ritüellerin faydacı yönüne dikkati çekmektedir. Parsons, toplumun bütünlüğünü sağlayan normlar ve değerler sistemine vurgu yapmaktadır. Toplumu birbirine bağlayan, kenetleyen alt sistemlerden bahsetmektedir. Toplumsal düzenin ortak değerler, roller ve normlar aracılığı ile olacağını savunmaktadır. Bireyin davranışları kişisel tercihlerden çok, içinde yaşadıkları toplumun beklentileri tarafından şekillenmektedir (Parsons, 2013). Taziye pratikleri, kırın sosyal dokusunda ahlaki değerleri yeniden üreten, bireyleri kolektif bilinç etrafında bir araya getiren ve sosyal dengeyi koruyan normatif yapı ortaya koymaktadır. Bu yönü ile taziyeler toplumsal sistemin istikrarını sağlayan işlevi bulunmaktadır. Merton'un işlevsel analiz yaklaşımı, çalışmanın bulgularını daha katmanlı bir şekilde ele almaktadır. Merton, toplumsal pratiklerin tek bir işleve indirgenemeyeceğini vurgulayarak açık işlev, örtük işlev ve bozuk işlev kavramlarını geliştirmiştir. Toplumsal pratiklerin, beklenen etkilerinin yanı sıra öngörülmeyen sonuçlar da doğurabileceği vurgulanmaktadır. Merton, aileye destek ve toplumsal dayanışmayı güçlendirmeyi açık işlev, küskünlüklerin geçici olarak askıya alınması ve akrabalık ilişkilerinin yeniden tesis edilmesini örtük işlev, taziyelerin uzun sürmesi ve ekonomik yük oluşturan yemek ikramları gibi eylemleri ise bozuk işlev olarak kategorize etmektedir (Merton, 1968).

Çalışmada, katılımcıların çoğunluğu taziyelerin akraba ve komşular ile küskün ailelerin barışmasında önemli bir araç olduğu belirtilmiştir. Küskünlüklerin giderilmesi, Turner'ın Communitas ve Liminality kavramlarıyla örtüşmektedir. Bu süreçte hiyerarşi geçici olarak durmakta ve topluluk ile cemaat duygusu öne çıkmaktadır. Taziye sürecinde, bireysel statüden çok cemaat duygusu ile akraba ve toplum ilişkileri ön plandadır. Ayrıca Turner'in Reaggregation (yeniden katılım) kavramı ile temellendirilebilir. Bu kavramda, birey taziye sürecinde kısmen toplumdan ayrılmaktadır. Ancak taziye sahibi, taziyelerdeki dayanışma sayesinde çevresiyle yeniden güçlü ilişkiler ve bağlar kurmaktadır (Turner, 1969).

Gennep (1960), çalışmasında insan hayatındaki geçişleri, ayrılma (separation) kavramı ile açıklamaktadır. Birey ve aile, taziye sürecinde toplumsal konum ve rollerinden ayrılarak yaslı bir konuma geçmektedir (Liminalite). Taziye süresince, taziye sahipleri sosyal düzenin dışında, özel bir konum ve zaman diliminde bulunmaktadır. Yeniden katılım (Incorporation) ile taziye sahipleri, topluma yeni şekillenmiş bir konumla dâhil olmaktadır. Bu dönüşte taziye sahibi, akrabasını kaybetmiş bir halde ve yeniden şekillenmiş bağlarla topluma entegre olmaya çalışır (Gennep, 1960). Katılımcılardan elde edilen veriler bağlamında Gennep'in çalışması ile temellendirilebilir. Çünkü taziye geleneğinde dayanışma bulunmaktadır. Taziyeye katılan bireyler, taziye sahiplerine yönelik teselli ifadeleriyle acının paylaşılmasına katkı sağlamaktadır. Başka bir deyişle, toplumsal yeniden yapılanma süreci söz konusudur. Dolayısıyla, çalışma bulguları Gennep'in Ayrılma, Liminalite ve Yeniden Katılım kavramlarının somut bir örneğini taşımaktadır.

Durkheim'a göre din, yalnızca kutsal bir olgu olmakla kalmaz; aynı zamanda kolektif bilincin yeniden üretilmesine de hizmet etmektedir. Bireyleri, grupları ortak bir inanç etrafında birleştirerek toplumsal birliği yeniden şekillendirmektedir. Durkheim'e göre, dini ritüeller sonrasında gruplar, ortak duygular ve dayanışma etrafında birleşmektedir. Bu durum kolektif bilincin canlanmasına yol açmaktadır. Kolektif duygu sonucu birey taziyede yalnız olmadığını hissetmektedir (Durkheim, 2012). Sonuç olarak, bu çalışma Durkheim'in *The Elementary Forms of Religious Life* adlı çalışması ile örtüşmektedir. Katılımcılardan elde edilen verilere göre, taziye sahiplerine yönelik ortak yardım, kolektif bir birlik ve dayanışmanın oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup, bilimsel araştırmalarda çalışmanın düşünsel bir temele oturmasında önemli bir yere sahip olan kuramsal yön, çalışmaya düşünsel derinlik, bakış açısı ve zenginlik kazandırmaktadır (Günay, 2006). Bu doğrultuda çalışmada fenomenoloji deseni benimsenmiş ve nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, ele aldığı probleme yönelik sorgulayıcı bir yaklaşım benimseyen, problemin doğal bağlamı içinde anlaşılmasını ve yorumlanmasını amaçlayan bir araştırma yöntemi olarak tanımlanabilir (Guba ve Lincoln, 1994; Klenke, 2016). "Fenomenoloji, bireyin bilinçli deneyimlerini merkeze alan ve önceden var olan kabuller, önyargılar ile felsefî dogmalardan kaçınmayı amaçlayan bir yöntem olarak tanımlanabilir. Ayrıca bu yaklaşım, olayları (görünüşleri) toplumsal aktörler tarafından doğrudan algılandığı biçimiyle incelemeyi esas alır" (Wallace & Wolf, 2012).

Veri toplama süreci (yarı yapılandırılmış görüşmeler)

Çalışmada verilere ulaşılmasında araştırma yöntemlerinde genel anlamda kullanılan mülakat (görüşme) tekniği kullanılmıştır. Mülakat, veri toplama sürecinde katılımcı ile sözlü iletişim kurularak yapılan tekniktir (Lamont & Swidler, 2014). Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler yoluyla bireylerin düşünce, bilgi ve deneyimlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır (Karasar, 2012). Verilere ulaşılmasında kullanılan materyaller ise yarı yapılandırılmış görüşme formu ve ses kayıt cihazıdır. Bu görüşme formu 5 demografik ve 6 araştırma sorularından oluşmaktadır. Bu sorular:

- Kendinizi tanıtır mısınız?
- Ailenizde taziye olduğu zaman, kardeşler arasındaki küskünlüğü nasıl etkilemektedir? Açıklar mısınız?
- Ailenizde taziye olduğu zaman, akrabalar arasındaki küskünlüğü nasıl etkilemektedir? Açıklar mısınız?
- Ailenizde taziye olduğu zaman, kabileniz ve aşiretiniz arasındaki küskünlüğü nasıl etkilemektedir? Açıklar mısınız?
- Taziyelerin işlevi hususunda eklemek istediğiniz bir husus var mı? Açıklar mısınız?

Görüşme formu, uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanmış ve soruların açıklığı ile anlaşılırlığına özen gösterilmiştir. Katılımcılara görüşme formundaki soruların detayları hakkında genel olarak bilgi verilmiş olup görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Ses kaydı başlatılmadan önce katılımcıların taziyeler hakkındaki genel düşünceleri dinlenmiş ve bu düşüncelere müdahale edilmemiştir. Ses kayıtlarının yalnızca araştırmacı tarafından saklanacağı ve çalışmanın önemi ile amacı katılımcılara aktarılmıştır. Bu çerçevede katılımcıların memnuniyet algıları, görüşleri ve tutumları derinlemesine incelenmiştir.

Çalışma grubu ve örneklem seçimi (kartopu örneklem tekniği)

Iğdır kırsalı, toplumsal ilişkilerin ve geleneksel ritüellerin halen canlı bir şekilde varlığını koruduğu bir yapı olduğu için örneklem alanı olarak seçilmiştir. Bu nedenle Iğdır kırsalı, çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Çalışma, evreni oluşturan Iğdır kırsalındaki bireyleri kapsamaktadır. Bu çalışmada amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örneklemede temel hedef, evreni nicel olarak temsil etmekten ziyade, araştırılan olguyu derinlemesine kavrayabilecek katılımcılara ulaşmaktır. Bu örneklem tekniği, özellikle küçük ölçekli örneklem gruplarında kullanılmaktadır. Amaçlı örneklemin alt türü olan kartopu örneklem tekniği ile katılımcılara ulaşılmıştır (Creswell, J.W, 2018). Evren hakkında sınırlı bilgi bulunması ve evreni oluşturan bireylere ulaşımın güç olması nedeniyle kartopu örneklem tekniği tercih edilmektedir (Turhanoğlu, Suğur & Çetin, 2012). Araştırmacı, görüştüğü katılımcılar

aracılığıyla diğer katılımcılara ulaşmaktadır (Aksoy, Dülger & Köksal, 2018). Elde edilen verilerin zenginliği, katılımcıların kırın sosyolojik yapısı hakkında yorum yapabilecek nitelikte olmalarına bağlıdır (Berg & Lune, 2019). Çalışmanın veri doygunluğuna ulaşması ve verilerin belirli temalar etrafında tekrarlandığı göz önünde bulundurularak, 12 katılımcı ile görüşmeler sınırlandırılmıştır. Katılımcıların isimleri anonimleştirilmiş ve K1, K2, K3 gibi kodlarla tanımlanmıştır.

Demografik bilgiler

Tablo 1. Katılımcı tablo bilgileri

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Eğitim	Medeni Durum	Köyü/İlçe	Meslek
K1	42	Erkek	Ön Lisans	Evli	Elmagöl köyü	Güvenlik
K2	31	Kadın	Yüksek Lisans	Bekar	Tuzluca	Mimar
K3	42	Erkek	Yüksek Lisans	Evli	Koçbaşı köyü	Mühendis
K4	56	Erkek	Lise	Evli	Panik köyü	İşçi
K5	42	Kadın	Lisans	Evli	Karakoyunlu	Hemşire
K6	46	Erkek	Lise	Evli	Özdemir köyü	Güvenlik
K7	39	Erkek	Yüksek Lisans	Evli	Mürşit Ali köyü	Memur
K8	41	Erkek	Doktora	Evli	Tacirli köyü	Mühendis
K9	42	Erkek	Yüksek Lisans	Evli	Enginalan köyü	Memur
K10	43	Erkek	Lisans	Evli	Gaziler köyü	Memur
K11	55	Erkek	Lise	Evli	Yüzbaşılar köyü	İşsiz
K12	41	Erkek	Lisans	Evli	Panik köyü	Güvenlik

Katılımcıların %83'ü erkek ve %17'si ise kadınlardan oluşmaktadır. Bu çalışmanın önemli sınırlılıklarından biri, katılımcıların büyük çoğunluğunun erkeklerden oluşmasıdır. Katılımcıların yaş ortalaması 43 olarak ortaya çıkmıştır. Araştırma grubundaki katılımcılar, orta yaşlı, evli ve eğitim düzeyi yüksek bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların eğitimli olması, taziye geleneğinin hem geleneksel hem de modern perspektiften analiz edilmesini kolaylaştırmaktadır. Eğitimli bireylerin tercih edilmesindeki amaç, taziyeleri sosyolojik bağlamda analiz edebilme potansiyeline sahip olmaları gerektiğinden dolayı seçilmiştir. Bu çalışmadaki katılımcılar, toplumsal dokuyu yakından tanıyan bireylerin görüşlerini yansıtmaktadır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışma verilerinde ortaya çıkan bulguların gerçekliği, nitel araştırmalarda geçerli ve güvenilir veri sunma ile doğrudan ilişkilidir (Connelly, 2016). Sonuçların doğruluğu, inanılırlığı ve yetkinliği, nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik ile birlikte büyük önem taşımaktadır (Krefting, 1991). Bazı adımlar atılarak yapılan çalışmanın geçerliliğini, güvenirliğini ve inanılırlığını geliştirmek mümkündür. Bu adımlar, mülakat tekniği ile ilgili alanında uzman görüşlerinin alınması, katılımcılara sorulan soruların açık ve anlaşılır olması ile görüşmelerin uzun ve verimli şekilde gerçekleştirilmesini içermektedir (Holloway & Wheeler, 1996). Bu niteliklerin tümü, çalışmada dikkate alınarak uygulanmıştır. Geçerlik ve güvenirliği olumsuz etkileyebilecek faktörler asgariye indirilmiştir.

Çalışmanın iç güvenirliğinde uzman görüşlerine başvurulmuş, katılımcılardan doğrudan alıntı yapılmasına özen gösterilmiş ve katılımcılara görüşmeler için yeterli süre tanınmıştır. Çalışmanın dış güvenirliğinde ise katılımcılara araştırmanın konusu ve yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca, katılımcılar belirlenirken çalışmanın amacı ve önemine katkı sağlayabilecek bireyler tercih edilmiştir (Akyıldırım & Yılmaz, 2025). Verilerin toplandığı ses kayıt sürecinde süre kısıtlaması uygulanmamıştır.

Çalışmada güvenirliği artırmak için iç ve dış güvenirlik tedbirleri uygulanmıştır. İç güvenirlik kapsamında, katılımcılardan alınan veriler hem yazılı hem de cihazla kayıt altına alınmıştır. Böylece veri

kaybı önlenmiş ve bulgular herhangi bir değişikliğe uğramadan toplanmıştır. Dış güvenirlik kapsamında, veriler arasındaki tutarlılık kontrol edilmiş ve gerekli tartışma ile eleştiriler yapılmıştır.

Katılımcılardan elde edilen veriler, araştırmacı tarafından ses kayıtları dinlenerek yazıya aktarılmıştır. Veriler anlatım bozuklukları ile aktarılmıştır. Veriler, yeterli düzeye ulaştığı kanaatine varılıncaya kadar katılımcılardan toplanmıştır. Bu doğrultuda, verilerin 4.000–5.000 kelime aralığında olmasına özen gösterilmiştir. Bu aralıkta toplanan verilerin çalışmanın güvenirliği açısından yeterli ve güvenilir olduğu kanaatine varılmıştır.

Verilerin analizi (betimsel analiz)

Bu çalışmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz; verilerin düzenlenmesi, yorumlanması ve raporlaştırılarak sunulmasını içeren bir analiz yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda, katılımcılardan elde edilen veriler öncelikle kategoriler hâline getirilmiş, ardından benzer özellikler doğrultusunda sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan veriler özetlenmiş ve araştırmanın amacı doğrultusunda yorumlanmıştır (Kitzinger, 1995). Katılımcı yanıtları, ilgili soru başlıkları altında birleştirilerek dört aşamalı bir analiz sürecine tabi tutulmuştur. Analiz sürecinde ilk olarak veriler kategorilere ayrılmış, ardından bu kategorilerden temalar oluşturulmuştur. Üçüncü aşamada bulgular, katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılarla desteklenerek literatürle ilişkilendirilmiştir. Son aşamada ise veriler açıklanmış, anlamlandırılmış ve birbirleriyle bağlantılı olarak yorumlanmıştır (Baltacı, 2019). Elde edilen veriler, araştırmanın içeriğine ve bulguların yapısına göre konu başlıkları altında sunulmuştur.

Bu yöntem, araştırma sorularına doğrudan cevap verebilmesi ve katılımcı görüşlerini yansıtması sebebiyle tercih edilmiştir. Elde edilen görüşmeler yazıya aktarılmış ve katılımcı ifadeleri anlam kaybına uğramadan olduğu gibi korunmuştur. Kodlama sürecinde metinler satır satır okunmuş, araştırmanın temel amacı doğrultusunda anlamlı cümleler belirlenmiş ve bu ifadelere açık kodlar verilmiştir. Kategorilerden daha üst düzeyde temalar oluşturulmuş ve bu aşamada temalar, katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Aşağıda çalışmanın tema-örneklem tablosu verilmiştir.

Tablo 2. Tema- Örnek alıntı tablosu

Tema	Örnek Katılımcı Alıntısı
Taziyenin kardeşler arası ilişki üzerindeki etkileri	"Aradaki küskünlük tamamen ortadan kaldırılmış oluyor." (K1)
Kırsal bölgelerde taziyenin akrabalık ilişkilerine etkisi	"Göz göze gelmeler oluyor. Böyle durumlarda tabi dediğim gibi kırgınlıklar az dahi olsa ortadan kalkıyor." (K3)
	"Mecbur gerek toplum baskısı olsun gerek psikolojik etkileri olsun bunun sonucunda insan mecbur. Hayır demiyor, barışıyor." (K7)
Kabile ve aşiret ilişkilerinde taziyelerin rolü	"Etrafa karşı kısmı barış ilan ederler. Taziye insanları bir araya getirir. Taziye sonrası insanlar küslüklerine devam ederler." (K5)
	"Çünkü en acı günlerinde birbirlerine kenetlenmek zorundalar, eş dosta karşı, uzaktan gelen akrabalara karşı barışmak zorundalar yani" (K9)
	"Ama önemli nedenlerden dolayı mesele namus, kan davası veya al ver borç davaları gibi önemli davalar, nedenler olursa başka mesele." (K8)
Taziyelerin olumsuz işlevi	"İnsan kendi taziyesinde acısı ile mi ilgilenecek yoksa milletin karnı ile mi ilgilenecek." (K1)
	"Örneğin bir kişinin babası ölmüş taziye çadırı kurmuş adama diyorlar çay getir. Bunu götür, misafirleri karşıla." (K7)
Taziyelerin işlevsel boyutu	"…aylarca yıllarca birbirini görmeyen aileler birbirlerini görme fırsatı oluyor. Aynı ortamda olabiliyorlar." (K3)

Bulgular ve Yorumlar

Çalışma verilerin analizi, aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

Taziyenin kardeşler arası ilişki üzerindeki etkileri

Katılımcıların çoğunluğu (K1, K2, K4, K5, K7, K9, K10, K11, K12) taziyelerin kırsal bölgelerde bütünleştirici rolünün olduğunu ifade etmiştir. Taziyelerin toplumu birleştiren en önemli özelliği, toplumun barış yanlısı beklentisi, ortak acının paylaşımı ve aile büyüklerinin arabuluculuk etmesinin (K10, K11) önemli bir role sahip olduğu görülmüştür.

K1, K4 ve K5, taziyelerin küskünlüklerin giderilmesinde pozitif etkiye sahip olduğunu ve bütünleşme üzerinde önemli ölçüde etkili olduğunu ifade etmiştir:

> "*Kendim bizatihi yaşadığım hem görevim gereği (muhtar) hem toplumsal bazlı baktığımız zaman, yüzde yüz yani bu manada olduğu zaman yani kesinlikle kardeşler arasında bir husumet küskünlük olduğu zaman tamamı ile barışla neticeleniyor yani. Aradaki küskünlük tamamen ortadan kaldırılmış oluyor"* (K1, Erkek, 42 yaşında, Ön Lisans, Evli).

> "*Genellikle taziye olduğu zaman kardeşler arasında olsun ve halk arasında olsun taziyeler küskünlüğü gideriyor. Taziyelerin acılarını gidermek için taziye sahiplerine gidip taziyede bulunmak, onlara bir teselli verilmiş gibi oluyor. Sabır vermiş gibi oluyor. Kardeşler arasında çok şükür bizde öyle bir durum olmadı. İnşallah da olmayacak yani. Bu bir tek bizde değil, genel olarak insanların arasında eğer bir kırgınlık var ise bir küskünlük var ise bu taziyeler olduğu zaman taziyelerde mecburi gidip bulunuyorsun onların acısını gideriyorsun. Hem de bir nevi barış getiriyorsun gibi bir şeydir yani*. (K4, Erkek, 56 yaşında, Lise, Evli).

> "*Küskünlüğü taziye sürecinde bir kenara bırakırlar. Küs değilmiş gibi taziye sürecini atlatırlar. Küslük sebebi ölüm değilse taziye sonrası barışık yaşarlar*" (K5, Kadın, 42 yaşında, Lisans, Evli).

Kırsal bölgelerde aile ve kardeşler arasında yaşanan ortak kaybın, bireyleri birbirine sıkı sıkıya bağladığı görülmektedir (K2). Bu bağlamda ortaya çıkan dayanışma ihtiyacı, taziyelerin kırsal bölgelerde toplumsal bütünleşmenin kurumsallaşmış bir olgusu olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Genel olarak taziyelerin bütünleştirici bir fonksiyona sahip olduğu ifade edilmekle birlikte, bazı katılımcılar (K3, K6, K8) taziyelerin barış sağlama hususunda etkisinin sınırlı olduğunu belirtmiştir. Örneğin K6, taziye sürecinde bazı küskünlüklerin geçici olarak askıya alındığını, ancak bunun kalıcı bir barış anlamına gelmediğini ifade etmiştir. Benzer şekilde K3, küçük ölçekli husumet ve küskünlüklerin taziyeler aracılığıyla sona erebileceğini, ancak kan davası gibi derin ve köklü çatışmalarda barışın mümkün olmadığını belirtmiştir:

> *Ee şimdi taziyelerde anne baba eğer vefat etti ise küskün kardeşler varsa tabi taziye dönemlerinde küslükler devam ediyor, ama bu dönem içerisinde birazcık yakınlaşmalar olabiliyor. Barışma olayına pek rastlamadım ama bir yakınlaşma, tekrardan bir samimi duygular ortaya çıkabiliyor. Yani taziyenin böyle bir etkisi vardır. Tabi anne baba öldükten sonra duygusal olarak da kardeşler anne baba olmadığından dolayı artık biraz daha yakınlaşma duygusu içerisinde girebiliyorlar. Birazcık yakınlaşma oluyor, ama barışma, yakınlaşma olmuyor pek. Fazla olmuyor. Büyük küskünlükler olunca barışma olmuyor. Ama küçük küskünlüklerde taziyelerde genellikle barışmalar oluyor. Yine de ufak kırgınlıklar söz konusudur*. (K3, Erkek, 41 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

Aile içinde bir vefat yaşandığında, kardeşler arasında yakınlaşmaların ve samimi duyguların ortaya çıkabildiği görülmektedir. Ancak bu durum, daha çok küçük ölçekli küskünlükler için geçerlidir. Küskünlüklerin temelinde, bireylerin inatçı tutumları ve yaşam biçimlerine bağlı olarak davranışlarındaki farklılıkların etkili olduğu ifade edilmiştir (K8). Bu bağlamda, taziyeler toplumun tüm katman ve sınıflarında mutlak bir bütünleştirici işlev görmese de, belirli koşullar altında geçici de olsa barış ve yakınlaşmaya zemin hazırlayabilmektedir.

Taziyelerde toplumsal baskının belirleyici bir unsuru olduğu, katılımcılar tarafından ifade edilmiştir (K11, K12). Toplumsal ayıplanma mekanizmasının, bireyleri bir araya getirme ve barışı teşvik etme noktasında etkili olduğu görülmektedir (K12). Ayrıca K11, üçüncü şahısların arabuluculuk yapmasıyla bazı barışların sağlandığını belirtmiştir. Bu bulgular, kırsal bölgelerde kardeşler arasındaki ilişkilerde barışın sağlanmasında kolektif normların ve toplumsal denetim mekanizmalarının önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, küçük ölçekli kırgınlıkların taziyeler aracılığıyla çoğunlukla barışla sonuçlandığı görülmektedir. Taziyelerin, kırsal bölgelerde sosyal barışı desteklediği; kolektif normların işleyişini ve toplumsal dayanışmayı güçlendirdiği ve yeniden ürettiği söylenebilir. Ancak barışın kalıcılığı, bireylerin kişisel özelliklerine ve toplumsal baskının düzeyine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Sonuç olarak taziyelerin bireyleri birbirine yaklaştıran, toplumsal uyumu pekiştiren ve kültürel bir arabuluculuk mekanizması işlevi gören önemli bir toplumsal pratik olduğu sonucuna varılabilir.

Kırsal bölgelerde taziyenin akrabalık ilişkilerine etkisi

Taziyelerin akrabalık ilişkilerinde önemli düzeyde sosyal bir işlev gördüğü katılımcıların ifadelerinde anlaşılmaktadır. En fazla dile getirilen husus, taziyelerin birleştirici ve bütünleştirici işlevinin bulunmasıdır. Bu hususta toplum baskısının önemli bir etkisinin olduğu yadsınamaz bir realitedir. Çalışma verilerinde K1, K2, K3, K7, K9, K10 ve K11 taziyelerin akrabalar arasında küskünlükleri giderici rolü olduğunu öne sürmüşlerdir:

> "*…Ve buda yine bu tür durumlarda bakıyorsun bu akrabalar bir araya geliyor. Ve bu küskünlüklerde bir köşeye bırakılmış oluyor. Ve sonrası da barış içerisinde neticeleniyor yani*" (K1, Erkek, 42 yaşında, Ön Lisans, Evli).

> *Çünkü burada kentten ayrı olarak kırsal insanların o birlik payı daha fazla yüksektir bu. Bu yüzden kendi ailem olsun bir taziye olursa amcası gelir, halası teyzesi, bunların hepsi orda bir moral verme amaçlı, o acıyı paylaşmak amacı ile herkes orda olur. Ve kardeşler arasında mesela bir küslük varsa orda bile o samimiyet yeniden kazanılıyor. Çünkü yine burada ölümün varlığı açıkçası biraz hatırlanıyor ve küslük durumu gibi bir şey bir onları yeniden bir araya getirmek için aslında bir unsur olarak da ön plana çıkabilir.* (K2, Kadın, 31 yaşında, Yüksek Lisans, Bekâr).

> *Şimdi akrabalar diyelim bir ailenin büyüğü vefat ettiğinde, öldüğünde tabi bu büyük kişinin cenazesine, taziyesine bütün akrabalar katılıyor. Katılan bütün akrabalar aynı ortamda bulunuyorlar. Yani ister istemez merhabalaşmalar oluyor. Göz göze gelmeler oluyor. Böyle durumlarda tabi dediğim gibi kırgınlıklar az dahi olsa ortadan kalkıyor.* (K3, Erkek, 41 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

> *Akrabalar arasındaki küskünlüğü de olumlu manada etkiler. Akrabası ölen insan her ne kadar küs olsa bile, insanlar o ölen insanın hatırına gidip bir başsağlığında bulunurlar. Barışıyorlar yani. Şimdi her ne kadar aralarında küskünlük olsa da birisi senin evine geldiği zaman sen de mecbur hoş geldin diyorsun. O esnada barışıyorlar yani. Akrabalar arasında da olumlu bir etkisi var yani taziyelerin.* (K9, Erkek, 42 yaşında, Y. Lisans, Evli).

Bu ifadelerden yola çıkarak taziyelerin toplumsal uzlaşı mekanizması işlevi gördüğü yorumu yapılabilir. Yukarıda ifade edilen taziyelerin bütünleştirici rolünün mutlak olmadığı, çalışma verilerinde ortaya çıkmıştır. Örneğin K2, babası ile nenesi arasında yaşanan tartışma sonucu, babasının ölen annesinin taziyesine gitmediği görülmüştür. K3, K5 ve K6, derin toplumsal ilişkilerdeki kopuklukların ve husumetlerin dahi taziye sürecinde herhangi bir yakınlaşmaya yol açmadığını ifade etmişledir. K5'in ifadesinde: "Birinci derecede akrabalar taziye sürecinde problemler yokmuş gibi davranırlar. Taziye süreci sonunda hayatlarını kaldıkları yerden yani küs olarak devam ederler" (K5, Kadın, 42 yaşında,

Lisans, Evli) taziye sonrası küskünlüklerin devam ettiği görülmektedir. Derin husumetlerin olmadığı durumlarda, genel anlamda barışın olduğu görülmüştür:

> "*Genel itibarıyla birbiriyle barışma durumları olabiliyor. Yani aralarında çok böyle husumet yoksa ama ciddi manada husumetler varsa bir araya kesinlikle gelmiyor. Küçük şeyler varsa gideriliyor. Taziyeler bunların olumlu sonuçlanmasına sebep oluyor*" (K8, Erkek, 41 yaşında, Doktora, Evli).

Bu durum taziyelerin genel anlamda barışa ve toplumsal bütünleşmeye yol açtığını, fakat sınırlı da olsa bazı küskünlüklerin ortadan kaldıramadığı görülmüştür. Bu durumda taziyelerin sınırlı bir etkiye sahip olduğu yorumu yapılabilir.

Taziyelerin akrabalık ilişkilerinde de toplum baskısının etkili bir faktör olduğu görülmüştür. K7'nin ifadelerine bakıldığında sosyal baskının bireyleri barışmaya yönelttiği ortaya çıkmıştır. Bu durumda bireylerin iradelerinde çok, kolektif etkinin toplumsal ilişkileri yeniden ürettiği söylenebilir:

> "*Özellikle ailemizde taziye olduğu zaman velev ki bir akrabayla küskünlüğümüz falan var. Onlar geldiği zaman artık ona hayır dememe şeyin oluşuyor. Mecbur gerek toplum baskısı olsun gerek psikolojik etkileri olsun bunun sonucunda insan mecbur. Hayır demiyor, barışıyor.*" (K7, Erkek, 39 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

K2 ve K12'nin ifadelerinde görüldüğü üzere, taziyelerin bireyler ve gruplar arasındaki küskünlükleri yalnızca gidermekle kalmadığı, aynı zamanda bireyler arasında yakınlaşmayı sağlayarak ortak bir zemin oluşturduğu görülmektedir.

Sonuç olarak taziyelerin akrabalık ilişkilerinde derin husumetler dışında (kan davası, namus vb.) genel anlamda toplumsal bütünleşmeye ve barışa katkı yaptığı saptanmıştır. Bu tür geleneksel pratiklerin, kuşaklar arasında geleneklerin aktarılması, bireylerin birbirleriyle yeniden tanışması ve toplumsal ilişkilerin yeniden üretilmesi açısından önemli bir işleve sahip olduğu söylenebilir

Kabile ve aşiret ilişkilerinde taziyelerin rolü

Yukarıdaki başlıklara benzer şekilde, taziyelerin aşiretler ve kabileler arasında da sosyal ilişkilerin yeniden üretilmesinde ve bireyleri birbirine yakınlaştırmada önemli bir işlev üstlendiği görülmüştür. Taziyelerin, farklı kabilelere mensup grupları bir araya getirdiği; ortak acının paylaşımı yoluyla sınırlı ya da bazı durumlarda daha kalıcı barışlara zemin hazırladığı katılımcı ifadelerinde ortaya çıkmaktadır (K1, K2, K3, K4, K7, K9, K10, K11 ve K12). Bu durum, taziyelerin yalnızca aile düzeyinde değil, daha geniş toplumsal ölçekte bütünleştirici, birleştirici ve uzlaştırıcı bir işlev gördüğünü göstermektedir:

> "*…Ve bunu birçok şahit olmuşuz, husumet aileler olduğunda taziyeler vesilesi ile de yüzde doksan beş civarında bakıyorsun güzel bir netice veriyor yani. Evet, taziye ne kadar ölüm, acı da olsa ama bu güzel olumlu şeylerden bir tanesi de barışların olmasına vesile oluyor yani*" (K1, Erkek, 42 yaşında, Ön Lisans, Evli).

> "*…Yani şöyle bir taziyede yine bir ortamda bulunabiliyorlar. Aynı ortamda bulundukları zamanda birazcık yakınlaşma oluyor. İstemeyerek merhabalaşmalar, istemeyerek sarılmalar olabiliyor.*" (K3, Erkek, 41 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

> *Benim bildiğime göre yani genel olarak taziyeler ve insanların küskünlüğünü gideren bir şey yani. Mecburi eğer düşmanı da olursa taziye oldu mu gidip bulunuyor yani. Taziye eğer acılı ise eğer acısız ise tabi ki taziye acılı olan bir şeydir. Hele ev sahibine moral vermek için teselli vermek için mecbur gidip taziyede bulunuyorsun. Küskün olsan dahi gidip taziyede bulunuyorsun. Fakat taziye sahibi yine de karşıdaki küsmüş olduğu insana yani herhangi bir hakarete yanlış davranışta bulunmuyor*. (K4, Erkek, 56 yaşında, Lise, Evli).

> "*Acı olduğu zaman kardeşler arasındaki ufak tefek küskünlükler yerini barış alır. Barış'a bırakıyor. Çünkü en acı günlerinde birbirlerine kenetlenmek zorundalar, eş dosta karşı, uzaktan gelen akrabalara karşı barışmak zorundalar yani*" (K9, Erkek, 42 yaşında, Y. Lisans, Evli).

Ekonomik temelli anlaşmazlıkların ve derin husumetlerin, kabileler ve aşiretler arasında da her zaman barışla sonuçlanmadığı görülmektedir (K3, K5, K6 ve K8). Örneğin kan davaları, alacak–verecek uyuşmazlıkları ve bu toplulukların kültürel yapısından kaynaklanan namus temelli çatışmaların, taziye süreçlerinde dahi barışın sağlanmasında etkisiz kaldığı durumlar söz konusudur:

> "*Yani burada da yine bizim gördüğümüz küskünlükler yani var. Mesela birbiriyle adam öldürmeye kadar giden küskünlükler var. Hatta özellikle bazen namus davasına kadar giden olan şeyler bunlar giderilmiyor devam ediyor*" (K8, Erkek, 41 yaşında, Doktora, Evli).

> "*Etrafa karşı kısmı barış ilan ederler. Taziye insanları bir araya getirir. Taziye sonrası insanlar küslüklerine devam ederler*" (K5, Kadın, 42 yaşında, Lisans, Evli).

> *Yani göz göze yan yana gelmekten kaçınırlar, ama kavga ya da küskünlüğün nedeni az ise önemli bir şey değilse aynı yerde, aynı ortamda da bulunabilirler. Hatta yakınlaşmalarda olabilir. Hatta kısmen de barış olabilir. Şakalaşmalar olabilir. Yani taziye bittikten sonra bu durumda devam edebiliyor. Ama önemli nedenlerden dolayı mesele namus, kan davası veya al ver borç davaları gibi önemli davalar, nedenler olursa başka mesele*. (K3, Erkek, 41 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

Katılımcıların ifadelerinde, toplumsal baskının ve kolektif normların barışı önemli ölçüde teşvik ettiği görülmektedir. Örneğin K6 ve K7, bireylerin toplumsal baskı karşısında zorunlu olarak taziyelere katıldığını ve bu durumun sosyal ilişkilerin yeniden üretilmesinde önemli bir rol oynadığını ifade etmiştir:

> *O diyor sen Burukisin, o diyor Gelturisin. Bu Seryadır, o Hacıadır. Bizim köyde bir sürü kabileler var. Tabi gelmeye çalışıyorlar. Yarın öbür günde geldikleri zaman işte diyorlar. Ya bir taziye oldu gelmedin. Sebep ne*. (K6, Erkek, 46 yaşında, Lise, Evli).

K11, toplumda kanaat önderlerin ve aile büyüklerinin de taziye sürecinde barışın sağlanmasında destekleyici rol oynadığını ifade etmiştir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, taziyelerin kırsal toplumlarda toplumsal bütünleşmeye önemli ölçüde katkı sağladığı saptanmıştır. Durkheim'e göre geleneksel (mekanik) toplumlarda samimi ve yüz yüze ilişkiler belirleyici olup, ortak adetler ve uzlaşıya dayalı bir yaşam biçimi hâkimdir. Bu tür toplumlarda kolektif bilinç güçlüdür ve sosyal kontrol büyük ölçüde bu kolektif bilinç aracılığıyla sağlanmaktadır. Mekanik toplum olarak adlandırılan kırsal yapılarda bireycilik, toplumsallık karşısında ikincil konumda yer almaktadır (Slattery, 2014: 114). Bu durum, taziye pratiklerinde bireyin kolektif bilinç karşısında geri planda kaldığını ve taziyelerin Durkheim'in mekanik toplum tanımlamasıyla örtüştüğünü göstermektedir. Ancak derin husumetlerin bulunduğu durumlarda, kolektif bilincin bireyler üzerindeki etkisinin sınırlı kaldığı sonucuna varılmıştır.

Taziyelerin olumsuz işlevi

K1, K3, K4, K6, K10 ve K12 kodlu katılımcılar, taziyelerin aileleri ekonomik açıdan zor durumda bıraktığını ifade etmiştir. Konuk ağırlama, taziye yemekleri ve çay ikramı gibi uygulamalar, taziye sahibi aileler üzerinde hem ekonomik hem de psikolojik bir yıpranmaya neden olmaktadır. Bu süreçte taziye sahipleri, kendi acı ve yaslarına odaklanmak yerine yüksek harcamalar ve misafirlerin ikram beklentileriyle ilgilenmek zorunda kalmaktadır:

> "*Çünkü şahit olmuşuz bazı insanlar bu yemekleri verebilmek için kredi çektiklerine şahit olmuşum. Almışlar yani. Bu olmamalı yani. İnsan kendi taziyesinde acısı ile mi ilgilenecek yoksa milletin karnı ile mi ilgilenecek. Yani bu manada olumsuz yönleri vardır. Bunları şahsen ben katılmıyorum yani*" (K1, Erkek, 42 yaşında, Ön Lisans, Evli).

> "*Örneğin bir kişinin babası ölmüş taziye çadırı kurmuş adama diyorlar çay getir. Bunu götür, misafirleri karşıla. Bunu diyen akraba özellikle ya amcadır ya babadır ya dededir yakın uzak komşulardır bunu demeleri*

tamamı ile yanlıştır. Zaten o adam psikolojik olarak çökmüş. Ve bunu söylediğin zaman bu ona ruhsal bir yorgunluk dışında fiziksel bir yorgunluk da verir" (K7, Erkek, 39 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

Bazı durumlarda, dini inançlarla bağdaşmayan uygulamaların ortaya çıktığı görülmüştür. Örneğin K1, ekonomik yetersizlikler nedeniyle taziye sahiplerinin misafirlere yemek ikram edebilmek için bankalardan kredi çekmek zorunda kaldıklarını ifade etmiştir. Her ne kadar taziye sahibine yakın akrabalar ya da aynı kabile mensupları tarafından yemek giderlerini karşılamak amacıyla yardım toplansa da, bu yardımların çoğu zaman yetersiz kaldığı saptanmıştır:

İnsanlar geliyor, gidiyor. Bu gelmeler gitmelerden dolayı insanlar yıpranıyor. Taziye sahibi uykusuz kalıyor. Yorgun düşüyor. Maddi olarak masraf ediyor. Yani gelen misafirlere yemek ısmarlamalar, yani zaten taziyelerde yemek olayı da çok saçma geliyor. Bunu yanında helvasını veriyor. O da bir maliyettir. Yok efendime soylum gece kalıyorlar. Kalmasından dolayı bir maliyettir. Yemektenmiş, çaymış, suymuş. Bir sürü ikramdan dolayı maddi olarak taziye sahibi çok geriye düşüyor, yıpranıyor. Tabi buna son zamanlarda çözüm bulmuşlar. Çözüm de şöyle: taziyeye gelenler yemek parasını diyelim üç yüz beş yüz lira toplanıyor. Bu da yetmez. Yetmiyor yani. Adam geliyor yiyor ama. Az atıyor para. Vermeyenler var. Yani diyelim yüz milyarlık bir yemek masrafı olduysa elli bin lira toplanıyor. Yarısı ancak toplanabiliyor. (K3, Erkek, 41 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

Taziye sürecinde misafirlere verilen ikramların, taziye sahibini hem ekonomik hem de psikolojik anlamda yıprattığı görülmüştür. Bazı bölgelerde, taziye sürecinde çevredeki bireylerin imece usulüyle yemek ikramına katkı yaptığı görülmektedir:

Bir yemek de kolay değil. Onun masrafı hele ki evin tek çocuğu ise tek evladıysanız bütün yük size biniyor. Bizim köylerde falan şey var mesela halada var da imece usulü ile taziye bittikten sonra taziye sahibi değil de akrabalar falan diyorlar ki falan kişinin taziyesi bitti. Biz bunun masrafını kendi aramızda kim ne verdiyse verelim bu şekilde. Belki bunu yapmayan insanlar da var ona bu iyiliği yapmayan insanlar da var. Olumsuz yönünü bu şekilde görüyorum ben. (K12, Erkek, 41 yaşında, Lisans, Evli).

Bu yardımların, taziye sahiplerini büyük ölçüde rahatlattığı söylenebilir. Aksi durumda, birinci derecede yakınını kaybeden bir bireyin yas sürecini sağlıklı bir biçimde yaşayabilmesi oldukça güçleşmektedir. Bu süreçte taziye sahibi, hem ölümün oluşturduğu derin üzüntüyle hem de toplumsal baskı nedeniyle yemek ikramı yapma kaygısıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, taziye sahibinin yaşadığı acıyı daha da ağırlaştırmaktadır. Sonuç itibariyle, maddi imkânları elverişli olan bireylerin misafirlere yemek ikramında bulunabildiği, ekonomik imkânları sınırlı olan bireylerin ise bu süreçte rencide olabildiği bir tablo ortaya çıkmaktadır:

…Bu yemek konusuna değineyim. Bunun bazıları ön görü olarak veriyor yemeği. Bazıları da göremiyor. Diyor ki örneğin Erol Beyin durumu iyidir. O veriyor yemeği durumu iyidir. Fakat karşıdaki Ali'nin durumu iyi değil. Fakat Ali veremediği zaman hani hem halk içerisinde hem kendi ailesi içerisinde rencide olmuş gibi oluyor. Hani taziyenin olumsuz tarafı şuan olarak ben onları görüyorum. Başka bir şey görmüyorum. Fakat bu şuan ki gerçekten hayat şartları çok pahalı. Kanaat önderleri dahi toplanmışlar taziyede verilen yemeğin ortadan kaldırılması hakkında karar vermişler. Bunu da bazıları uyguluyor bazıları da uygulamıyor. K4, Erkek, 56 yaşında, Lise, Evli).

K4'ün ifadelerinde görüldüğü üzere ekonomik anlamda statü farklılıklarının oluşmasına, bazı aile sahiplerin rencide olmasına ve başka gruplara karşı kötü duruma düştükleri görülmektedir. Kanaat önderlerin taziye günlerinin kısaltılmasında etkili olduğu, fakat yemeklerin kaldırılması hususunda yetersiz kaldıkları anlaşılmaktadır (K4). Bu nedenle birçok katılımcı yemeğin taziyelerde tamamen kaldırılmasını talep etmektedir (K1, K2, K3, K6, K10, K12).

Katılımcılar, taziye sürecinin genel olarak uykusuzluğa ve yorgunluğa yol açtığını; taziyelerin uzun sürmesinin ise zaman kaybına neden olduğunu ifade etmiştir (K1, K3, K6, K12). Aralıksız devam eden ziyaretler ve ikramlar, taziye sahibinin yas sürecini sağlıklı bir şekilde aşmasını güçleştirmektedir (K2,

K10). Bu bağlamda K10, taziyelerde verilen yemeklerin başlı başına önemli bir sorun teşkil ettiğini vurgulamıştır:

> "*Taziyelerin olumsuz yönlerinin bir tanesi yemek pişirilmesi… İnsanlar üzüntülerini yaşayamadıkları gibi bir de taziyeye gelenlere yemek yetiştirmeye çalışıyorlar. Maalesef millet taziyeye gelmiyor. Sanki pikniğe gidiyor*" (K10, Kadın, 43 yaşında, Lisans, Evli).

Taziye sahiplerinin yemekleri toplum baskısı ile vermesi, ek ruhsal yük olarak görülmektedir (K7).

Sonuç olarak taziyelerin toplumsal bütünleşme işlevine karşın; yemek ikramı gibi pratikler, yasın kesintiye uğraması ve ekonomik anlamda taziye sahibine ağır yükler getirdiği görülmüştür. Taziye sürelerinin kısalması olumlu bir süreç iken; ancak yemek pratiklerin devam etmesi birçok noktada olumsuzluklara yol açmaktadır.

Taziyelerin işlevsel boyutu

Taziyelerin işlevsel boyutuna genel olarak bakıldığında, K1, K3, K4, K7, K9, K12 taziyelerin barış ortamı oluşturma, toplumsal ilişkilerin yeniden üretimine ve toplumsal kaynaşmaya neden olduğu ifade edilmiştir. Taziyelerin ayrıca eğitim işlevinin da olduğu, çocuklar ve gençler için dini öğrenme imkânı doğmaktadır (K3). Taziyeler, toplumsal tıkanmışlıklara ve problemlere karşı sosyal platform fayda sunmaktadır (K7). Elde edilen verilerden hareketle taziyelerin toplumsal dayanışma ve sosyal sermaye imkânı sunduğu söylenebilir:

> *Ya fikir olarak güzel bir soru sordunuz. Günümüzdeki taziyeler Tabi ki birleştirici bir rol. Toplumsal sorunların çözümünde gerek onun dışında insanların bir arada bulunmasını yani daha doğrusu sosyal bir platform oluşturur. İkincisi olarak taziyeler insanları bir arada bulundurur. Bazı sorunların çözümünde küskünlükler halledilmesini karşı tarafa sabır vermesi yönünde babası, annesi, kardeşi, çocuğu ölmüş bir insanın travmatik sürecinden geçiyor. Bu yas sürecinin ne aşamada geçtiği belli olmadığından bu adamların gelmesi o adam için bir teselli teselli oluyor.* (K7, Erkek, 39 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

Taziyelerin, yas sürecinde bireye duygusal destek ve teselli sağladığı görülmüştür (K2, K3, K7, K9). Dolayısıyla taziyeler, psikolojik ve duygusal destek mekanizması olarak değerlendirilebilir. Göç nedeniyle farklı bölgelere dağılmış aile bireylerin, taziye vesilesiyle yeniden bir araya gelmesi ise toplumsal bütünleşme açısından önemli bir gelişme olarak öne çıkmaktadır:

> *Faydaları da şöyle: dediğim gibi aylarca yıllarca birbirini görmeyen aileler birbirlerini görme fırsatı oluyor. Aynı ortamda olabiliyorlar. Hem mesela ailelerin çocukları birbirlerini tanıma fırsatı oluyor mesela. Yani diyelim işte yaşlılar gençleri tanıma fırsatı oluyor. Birbirlerini tanıyan ailelerin samimiyeti biraz daha genişleyebiliyor. Gelen kişiler taziye sahiplerini yalnız bırakmıyor. Taziye sahiplerini yalnız bırakmadığı zaman taziye sahibi de o duyguya giriyor işte beni yalnız bırakmadı, yalnız değilim akrabalarım yanındadır. Yani bir nevi acısını paylaşıyor. O duygu içerisine giriyor taziye sahibi. E tabi taziye günlerinde dini olarak kuran okutuluyor. Bunun da büyük bir faydası var. En azından duymayan çocuklarımızın İslam'la tanışması, işte taziyelerin gerekliliği, bunlar öğreniliyor.* (K3, Erkek, 41 yaşında, Yüksek Lisans, Evli).

Toplumsal ilişkilerin yeniden üretilmesinde taziyelerin önemli katkılar sunduğu görülmektedir. Ayrıca yeni nesillerin dini pratikleri ve kalıpları öğrenmesinde, taziyelerin etkili olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir (K3, K8). Bu bağlamda, inanç aktarımı ve dini sosyalleşmenin taziye pratikleri aracılığıyla gerçekleştiği söylenebilir. Genel olarak katılımcı görüşlerinden hareketle, taziyelerin psikolojik destek, kolektif dayanışma, eğitim ve toplumsal barış gibi birçok alanda işlev gördüğü sonucuna ulaşılmaktadır.

Taziyelerin, küskün ve husumetli aileleri bir araya getirmesi; akrabalar ve komşular arasındaki ilişkilerin güçlenmesinde işlevsel bir rol oynadığı görülmektedir (K1, K3, K4, K7, K12). Ayrıca geleneksel

yardımlaşma pratikleri, acının paylaşılması, yalnızlık hissinin azaltılması ve yas kültürünün yeni kuşaklara aktarılması gibi birçok açıdan önemli faydalar sunduğu söylenebilir.

Sonuç

Bu çalışmada, Iğdır kırsal bölgelerinde taziyelerin toplumsal bütünleşme üzerindeki etkileri ve ortaya çıkardığı olumsuz yönler analiz edilmiştir. Katılımcılardan elde edilen bulgularda, taziyelerin, kardeşler, akrabalar, kabileler ve aşiretler arasındaki kırgınlıkların giderilmesinde önemli rol oynadığı ortaya çıkmıştır. Taziye sürecinde bireylerin, bazen gönüllü, bazen de toplumsal baskı etkisiyle birbirleriyle barıştıkları gözlemlenmiştir. Bazı durumlarda kalıcı bir barış sağlanamasa da, bu sürecin geçici bir barışma ya da yakınlaşmaya yol açtığı görülmektedir. Genel olarak, taziye pratiklerinin ölümler aracılığıyla toplumsal bütünleşme üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu açıkça görülmektedir. Yas sürecinde oluşan manevi atmosfer, kuşaklararası iletişimi hızlandırmaktadır. Taziyeler bu nedenle toplumsal uzlaşı mekanizması işlevi görmektedir. Ayrıca taziyeler, toplumsal problemlere karşı sosyal uzlaşı mekanizması imkânı sunmaktadır. Elde edilen verilerden hareketle taziyelerin toplumsal dayanışma ve sosyal sermaye imkânı sunduğu söylenebilir. Taziyede bir araya gelen bireyler, iletişim kurarak toplumsal ilişkilerini güçlendirmekte ve ortak değerler etrafında etkileşimlerini artırmaktadır.

Taziyelerin barıştırıcı ve birleştirici etkisi her zaman geçerli olmayabilir. Örneğin, kan davası, namus meseleleri veya alacak verecek davaları gibi derin husumetlerde taziyelerin barış konusunda etkisiz kaldığı görülmüştür. Katılımcılar, bu ve benzeri grupların taziyelere gelmelerine rağmen göz göze gelmediklerini veya farklı günlerde taziyeye geldiklerini ifade etmişlerdir. Bu durumlar, taziyelerin bireysel ilişkilerde işlevsel olduğunu, ancak köklü çatışmaların yaşandığı toplumlarda barış konusunda sınırlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Taziyelerin olumsuz yönü, özellikle yemek masrafları nedeniyle aileler üzerinde ekonomik yük oluşturmasıdır. Kırsal bölgelerde bazı taziyelerin uzun sürmesi ise taziye sahiplerinde psikolojik olarak yıpratıcı bir sürece neden olmaktadır. Bu bulgular, taziyelerin bütünleştirici işlevine ek olarak bireyler üzerinde sosyoekonomik baskılar da yarattığını göstermektedir.

Elde edilen sonuçlara bakıldığında kırdaki taziyelerde bireylerin samimi, yüz yüze ilişki kurmaları Durkheim'in mekanik toplum kavramına karşılık gelmektedir. Taziyelerde bireylerin samimi ilişkiler içinde birbirleriyle dayanışma göstermesi, mekanik toplum tanımıyla örtüşmektedir. Benzer şekilde Malinowski kültürel pratiklerin, olguların toplumsal ve bireysel ihtiyaca hizmet etiği düşüncesi, kırsal bölgelerde taziye gelenekleri ile benzerlik göstermektedir. Bu kapsamda taziye ritüelleri, yaşanan ölüm karşısında bireyin yaşadığı duygusal acıyı onarmaya yönelik işlevsel bir dayanışma mekanizması görevi gördüğü söylenebilir. Yapısal-işlevselci yaklaşımın savunucuları olan Parsons ve Merton da, toplumsal bütünlüğün sağlanmasında toplumsal yapıların, pratiklerin faydacı yönüne dikkati çekmektedir. Toplumsal düzenin ortak değerler, roller ve normlar aracılığı ile olacağını savunmaktadır. Bireyin davranışları kişisel tercihlerden çok, içinde yaşadığı toplumun beklentileri tarafından şekillenmektedir. Bu yönü ile taziyeler toplumsal sistemin istikrarını sağlayan işlev görmektedir.

Sonuç olarak, taziyeler sosyal bütünleşmeyi destekleyen önemli kültürel pratik olarak öne çıkmakta, ancak bunun yanında ekonomik ve psikolojik problemleri de barındırmaktadır. Taziye sahiplerinin kendi acısıyla uğraşması ve bunun yanında misafirlere yemek ikramı ile ilgilenmeleri, büyük ruhsal sıkıntı getirmektedir.

Kaynakça

* Online Etymology Dicitoanary. Online Etymology Dicitoanary: https://www.etymonline.com/word/integrate (Erişim Tarihi 27.08. 2025).

Abuzar, C. (2010). Şanlıurfa'da değişen toplumsal yapıda taziye geleneği. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 10(2), 259–274.

Aksoy, E., Dülger, S., & Köksal, A. (2018). Bilimsel araştırmalarda evren, örneklem, varsayım ve değişken. *Ankara: Grafiker Yayınları*, 137-167.

Akyıldırım, E., & Yılmaz, M. (2025). Öğrencilerin Göç İle Birlikte Adaptasyon Süreci Üzerine Bir Araştırma: Iğdır Üniversitesi Örneği. *Middle East Journal of Refugee Studies*, *10*(1), 114-139.

Avcı, M. (2006). Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 39–63.

Ayhan, B. (2008). Olağanüstü durumlarda toplumsal dayanışma ve bütünleşmeye basının katkısı: Milli Mücadele dönemi Türk basını. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19, 75–99.

Balcı, M. E. (2022). Zorunlu göç: Kimlik, aidiyet ve uyum çerçevesinde bir değerlendirme. Tezkire Dergisi, 110–116.

Balık, H. (2019). Modern dönemde taziye geleneği: Taziye evleri (Batman örneği) [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi].

Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *5*(2), 368-388.

Berg, B. L., & Lune, H. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Eğitim Yayinevi.

Bilgin, N. (1998). Ulusal bütünleşme ve kimlik arayışları. A. Bilgili (Yay. haz.), Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu içinde (ss. 1–20). Van Valiliği.

Bourdieu,P.(1986).*Theformsofcapital*. https://home.iitk.ac.in/~amman/soc748/bourdieu_forms_of_capital.pdf

Connelly, L. M. (2016). Trustworthiness in qualitative research. *Medsurg nursing*, *25*(6), 435.

Creswell, J. W. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (Çev. Ed.: M. Bütün & S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Çakır, E. A. (2023). Modern toplumda taziye geleneğinin değişimi. Journal of Civilization Studies, 8(2), 55–66.

Durkheim, É. (1912). The elementary forms of religious life. New York, NY: Free Press.

Guba, E. G. & Lincoln, Y. S. (1994). *Competing Paradigms ın Qualitative Research*. Handbook of Qualitative Research, 2(105), 163-194.

Günay, Ü. (2006). Kuramsal yaklaşım ve Türk sosyolojisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *1*(21), 509-542.

Holloway, I., & Wheeler, S. (1996). Qualitative research for nurses. *(No Title)*.

Karasar, N. (2012). Bilimsel araştırma yöntemi.(21. Basım) Ankara: Nobel.

Kitzinger, J. (1995). Qualitative research: introducing focus groups. *Bmj*, *311*(7000), 299-302.

Klenke, K. (2016). *Qualitative Research ın The Study Of Leadership*. Emerald Group Publishing Limited.

Krefting, L. (1991). Rigor in qualitative research: The assessment of trustworthiness. *The American journal of occupational therapy*, *45*(3), 214-222.

Kurtkan, A. (1976). Genel sosyoloji. İstanbul: Fakülteler Matbaası.

Lamont, M., & Swidler, A. (2014). Methodological pluralism and the possibilities and limits of interviewing. *Qualitative sociology*, *37*(2), 153-171.

Malinowski, B. (1975). *A scientific theory of culture. Scientific Theory of Culture and Other Essays, op. cit*.

Marshall, G. (1999). Sosyoloji sözlüğü (O. Akınhay & D. Kömürcü, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Metcalf, P. ve Huntington, R. (1991). Ölüm Kutlamaları: Cenaze Ritüelinin Antropolojisi (gözden geçirilmiş baskı). Cambridge, İngiltere; New York.

Merton, R.K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. Simon and Schuster.

Parin, P., Bilgili, A. E., & Menak, Z. (2012). Kent(l)ileşme pratiğinde yeni bir olgu: Taziye evleri ve farklılaşan sosyo-kültürel pratikler. Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(2), 212–229.

Parsons, T. (2013). The Social System. Routledge.

Slattery, M. (2014). Sosyolojide temel fikirler (Çev. belirtilmemiş). İstanbul: Sentez Yayıncılık.

Sözer, M. A. (2019). Göç, toplumsal uyum, aidiyet. Journal of Bayburt Education Faculty, 14(28), 419–420.

Turhanoğlu, A., Suğur, N., Şavran, G., & Çetin, T. (2012). *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikler*.

Turner, V. (1969). The ritual process: Structure and anti-structure. Chicago, IL: Aldine.

Van Gennep, A. (1960). The rites of passage (M. Vizedom & G. L. Caffee, Trans.). Chicago, IL: University of Chicago Press.

Wallace, R., & Wolf, A. (2012). *Çağdaş sosyoloji kuramları-klasik geleneğin genişletilmesi* (M. R. Ayas & Ç. L. Elburuz, Trans.).

Makale Bilgisi:
Etik Kurul Kararı: Etik Kurul Kararı alınmıştır.
Hakem Değerlendirmesi: Çift taraflı kör hakemlik - dış bağımsız.
Benzerlik Taraması: Yapıldı - iThenticate
Destekleyen Kurum / Kuruluşlar: Herhangi bir kurum / kuruluştan destek alınmamıştır.
Yazar Katkı Oranı: Birinci Yazar: % 100.

Article Information:
Ethics Committee Approval: Ethics Committee Decision has been taken.
Peer-review: Double-blind - externally peer-reviewed.
Plagiarism Checks: Yes - iThenticate
Supporting-Sponsor Institutions or Organizations: No support was received from any institution / organization.
Author Contribution Percentage: First Author: % 100.